

БИМАС 2012

Нарачателите поважни од архитектите

Биеналето на македонската архитектура е своевиден празник на архитектите во државата. Како увертира на настанот во Скопје гостуваше и архитектот Пол Норитака Танге, син на славниот Кензо Танге

Пишува Тони Димков
фото Кристиан Панов

Изложбата „Кензо Танге и Скопје“, поставена во чест на Кензо Танге во Музејот на современата уметност, повторно отвора некои стари дилеми. Макетата на Скопје подготвена од Кензо Танге, а претставена на изложбата, открива дека неговиот план делумно е реализиран во центарот на градот. За другата половина останува отворено прашањето кој и кога почнал да отстапува од тој урбанистички план. Денешната слика на градот се доградува во сосема друг правец, но нема прецизно објаснување зошто е така. Секој обид за разговор со

кој било архитект на таа тема наидува на отпор, со објаснување дека станува збор за политика, а не за архитектура. Или, едноставно, проблемот се префрлува на грбот на урбанистите.

Интересен момент е тоа што меѓу проектите, кои се претставени на изложбата на актуелното 16. Биенале на македонската архитектура (БИМАС), нема ни трага ни глас за проектите што се реализираат во центарот на Скопје. Селекторот на Биеналето, Ѓоко Радовановиќ, има едноставно објаснување: „Биеналето на архитектите стана еден од ракурсите на гледање на стварноста. Со тоа што, како прво, на Биеналето учествуваат оние што сакаат да учествуваат и сами одлучуваат дали ќе учествуваат, што значи дека селекторот не прави селекција од тоа што постои во Македонија, туку од тоа што пристигнало на конкурсот за Биеналето. Како селектор се залагам да бидам субјективен, значи, да се избере она што мислев дека е најдобро, со цел да се претстави Македонија. Објективната ситуација е дека станува збор за приказ со кој е прикажана ретуширана, да не речам, фотошопирана реалност, и многу е поубава како слика, отколку што навистина е на терен“, објасни Радовановиќ.

Со едноставна причина дека и тие објекти, кои досега се изградени, се дело на архитекти, свој коментар за актуелната состојба има архитектот и професор Георги Константиновски. „Знаете, воопшто не сакам да зборувам за спомениците, но за архитектурата, срце ме боли кога почнаа да ги градат објектите на ѕидовите на Вардар, бидејќи тоа е рекреативна зона што им припаѓа на сите граѓани“. Состојбите на теренот укажуваат дека архитектите се ставени во позиција да создаваат нешто што не сакаат да го создадат. „И архитектите меѓу себе го дискутираат тоа прашање и мислам дека тие архитекти што го прават ова се инкогнито-архитекти, непознати архитекти, веројатно, приклучени кон политиката и никаде не се појавуваат. Имаше смелост двајца млади да се јават за зградата на поранешна Цека, односно на владата, проект на архитектот Муличковски, и тоа на едниот од нив сум му дал прва награда за меморијалниот парк на Тоше Проески, а сега заедно со уште еден млад колега се дрзнаа да дадат решение во барок стил за зградата на владата. Мислам дека еден ден страшно ќе се каат за тоа што го прават“, нагласи Константиновски.

„Лично, не знам случај во кој архитектот се откажал од конкурс, не го зел хонорарот и се повлекол поради принципиелно несогласување со конкурсот. Мислам дека грешката е направена во самиот почеток. Тоа го нарекувам синдром на погрешно закопчавање прво копча на кошула, кога погрешно ќе го закопчате, не ве спасува ниту една теорија, а тоа е урбанизмот кој е погрешно поставен. Поставен е насилно и поставен е секаде. Власти бара да се гради, што е нејзино легитимно право, но ние не знаеме кој го

Изгубена шанса

Архитектот Георги Константиновски го оформил своето образование на Универзитетот „Јејл“ во САД. Во периодот на скопскиот земјотрес бил во Америка, но во 1965 година се вратил во Македонија, со цел да помогне во изградбата на својот град.

Георги Константиновски

Тогаш беше дадена шанса да се направи нешто комплетно ново. Знаете какво беше старото Скопје, немаше некои посебно обработени урбанистички квартави, освен центарот, кој функционираше беспрекорно и урбанистички беше добро решен. Како архитект, прво, го направив проектот на Архивот на Македонија, а потоа и проектот за студентскиот дом „Гоце Делчев“. Мојот придонес го гледам во тоа што она што го научив на Универзитетот „Јејл“, каде што на сосема друг принцип е поставена целата наставна програма, за разлика од кај нас, го пренесов тука. Мислам дека имав придонес и во пробивот на современата архитектура во Македонија. Во однос на Кензо Танге, уште додека бев во САД дознав дека направил ново решение на Скопје и на некој начин го поистоветуваа со т.н. Градски ѕид, за кој имаше и негативна критика. Сепак, Кензо Танге беше и останува најголемиот урбанист

правел урбанизмот на градот, кој архитект во Министерството за транспорт и врски е задолжен за урбанистичките решенија, нема главен градски архитект, не знаеме кој е одговорен на ниво на градот. Така, објектите се познати по оние што ги нарачале, а не по оние што ги проектирале“, изјави Радовановиќ.

Годинашното Биенале, сепак, покажува одредени тенденции кои се независни од актуелната состојба на теренот. „Отпорот, кој веќе подолго време се чувствува поради познатите антагонизми кои не дозволуваат превреднување и постојана надградба на одредени теориски ставови и искуства, на одреден начин, ги дистанцира од нас можностите слободно да се споредуваме со остатокот од светот, затворајќи не постепено во сопствените фрустрации, оптоварени со дневнополитичките случувања. Во таква состојба, потребно ни е трезнење, потребна ни е проактивна перцепција и продлабочено и аналитичко согледување на патот по кој ја туркаме архитектурата, сакала таа или не“, потенцира архитектот Кокан Грчев од „Американ колеџ“.

во светот, а тоа сум го напишал и во моите книги. И како архитект е извонредно голема личност. Многу ми беше криво кога, покрај она што го даде за Скопје, почнаа да отстапуваат од неговата идеја и да го расипуваат градот.

Неговиот син Пол Танге, на предавањето што го одржа во текот на престојот во Скопје, рече дека „сепак, останува простор и за во иднина неговите идеи и проект, на некој начин, да бидат дополнети во Скопје“. За жал, наместо да одиме напред, наместо да одиме паралелно со сè она што се случува во современиот свет, ние се занимаваме со историја, со стилови, со барок, рококо, што не држи да се случува во денешно време. Тенденцијата во светската архитектура е да се реализира инвентивната фантазија на архитектот, што го овозможуваат денешната технологија и материјали. Како успешни примери се земаат делата што се прават на светските изложби за архитектура. Ако тргнем од 1850 година, кога Пастор направи еден павилјон од челик и од стакло, ќе биде фантастичен архитектонски проект ако се изгради и сега. Тоа значи дека архитектите се визионери, проектираат за иднината, односно проектираат за сегашноста, но гледаат во иднината. Како архитекти, ние мораме да одиме во чекор со времето. Времето ни дава фантастични можности да ги реализираме нашите идеи, а не да се враќаме назад во историјата. Знаете, враќањето назад е копирање, нема ништо оригинално. Тврдам дека е потешко да се проектира во духот на современата архитектура, отколку да се копира старото, бидејќи секогаш треба да даваме нешто инвентивно, нешто ново.

Од отворањето на БИМАС во музејот на град Скопје

Биеналето на архитектурата завршува на 14 мај, со доделување награди за најдобрите проекти кои се претставени на годинашната изложба. Претходно, архитектите ќе дискутираат на тема „Архитектура на секојдневниот живот“. Останува отворено прашањето дали секојдневниот живот на архитектурата ќе биде ослободен од притисокот на дневната политика? Веројатно, тогаш ќе се случи вистинскиот празник на архитектите. ■

Визијата на Танге

Проектот на Кензо Танге за реконструкција на централното градско подрачје на Скопје веќе 12 години е интерес на архитектот Иван Мирковски

Иван Мирковски со Пол Танге

Како предмет на обработка овој проект беше тема уште во моите студентски денови. Во 2006 г. прогресирав во дипломска работа на Техничкиот универзитет во Виена, а по две години од него се разви и магистерска теза. Во моментот, реконструкцијата на Скопје во 60-тите и во 70-тите години е сегмент во мојата докторска дисертација на истиот Универзитет, но повеќе во социолошки контекст. Истражувањето започна многу спонтано, млад студент по архитектура се интересираше за модернизацијата на својот град. Недостигаа информации, како и знаење во таа област. Теренските снимања на градот, идентификацијата преку постојните фотографии и архивските списи, како и разговорите со лицата кои биле директно инволвирани во реконструкцијата, беа првите чекори.

Понатаму, целата авантура се претвори во архитектонска археологија, допирајќи непознати теми, копајќи по темните и правливи депоа на нашите културни институции...

По една таква „археолошка“ интервенција во 2008 година ја пронајдов изгубената макета од Танге и ја реставрирав за 2011 година. Град Токио ја зајми како непроценлив артефакт на светската изложба за метаболизам. Оваа макета, прва од двете што тимот на Танге ги изработи, е жив сведок на мајсторството на најголемиот светски урбанист. Концептот е јасно читлив, градот е логичен, движењето и функционирањето перфектно. Градот е метропола.

Мастер-планот на Танге е една визија за еден град. Визија како еден град може да биде создаден од своите жители.

Таа визија имаше за цел да конципира инфраструктура, да ги истакне симболите на нашата традиција и минато, со цел лесно да се интегрира во новите времиња кои беа на повидок. До средината на 70-тите години Скопје се гради според мастер-планот; по завршување на Транспортниот центар и Градскиот сид, двата преостанати елемента, Градската порта и Плоштадот Република, остануваат нерализирани. Амнезијата, која во 80-тите години ја засенува амбициозната приказна, нанесува дебел слој прав врз артефактите што сведочат за напредната мисла. Микрокосмосот во кој живееме е во фаза на стеснување, тоа имплицира и пропорционално стеснување на останатите сегменти – но, најмногу на интелектуалните и образовните, кои се круцијален фактор при создавањето град.

Нова енергија

Гоко Радовановиќ,
селектор на БИМАС 2012

„Само две држави во светот имаат повеќе архитекти по глава на жител од Македонија. Тоа се Италија и Јапонија“, рече Радовановиќ на отворањето на Биеналето

Во селекцијата се одлучив за урбаниот пристап, за една нова физиономија, за една нова енергија која не можете да ја спакувате во постојните ситуации. Кај нас сите се делат по линија дали се за или против „Скопје 2014“, а никој не дускутира за архитектурата. Секое прашање поврзано со тој проект, во одговорот или во толкувањето на одговорот, е политичко прашање. Ако сте за, тогаш сте со нас, ако сте против, тогаш сте против нас, и обратно. Меѓутоа, за Биеналето е направена селекција која ќе покаже жива енергија, со опција дека постојат чакри кои не смеат да се затнат, треба да им се даде можност да излезат на виделина, и дека и едните, и другите, кои се во своите ровови, не се во право. Патот е некаде на средина.

БИМАС нема јасно прецизирани елементи на најмал заеднички содржател, не одат сите по исти патишта, меѓутоа, на ниво на вредности, на пристап, на размислување, проектите се многу повисоко отколку што е реалната слика во државата. Се појавија автори кои извадија доследен приказ и амбициозна презентација. Имавме понуда на десетина гаражни куќи, но тоа го бараше пазарот. Има една убава приказна за данскиот автор Бјорк Ингелс, кој веќе е светски мегаавтор. Кога го прашале како успеал од една

мала Данска да стане светски автор, тој одговорил: „Кога завршив, моите родители немаа пријатели на кои им требаат викендуќи и немав друг избор, освен да одам на светските конкурси за да преживеам. Така го освоив светот“.

За младите автори мислам дека, иако архитектурата е професија на долги патеки, не е доволно да се талентирани и елоквентни, многу фактори се потребни за да се стане успешен, а потребен е и организиран систем. Биеналето покажува дека има многу и за мене недоволно познати имиња кои цврсто стојат, недостасуваат многу имиња кои избрале да ги нема, или немале доволно проекти, или сакале да стојат во сенка, или не сакале да се пријават, но она што ме радува како селектор е тоа дека ова е една генерација која сигурно ќе стигне на патот што го посакува, но зад неа треба да застане системот, да ја изгради како бренд. Биеналето е убава слика на еден убав живот, независно колку тој е реален.